

سیمای نورانی قرآن در کلام امام سجاد علیه السلام

نقیسه زروندی رحمانی، جواد زروندی
کارشناس ارشد مدیریت، کارشناس ارشد علوم قرآن و حدیث

چکیده

قرآن، کتاب انسان سازی است. کتابی برای هدایت انسان به سوی سعادت و کمال و کتابی که انسان فرو رفته در ظلمت ها را به سوی نور، هدایت می کند. قرآن بدون عترت و عترت بدون قرآن نمی تواند به غرض و فلسفه وجودی خود دست یابد. ارتباط میان عترت و قرآن دو سویه است. از طرفی قرآن اهل بیت را والاترین انسان ها معرفی می کند و از سویی آگاه ترین انسان ها به معارف و حقایق قرآن، اهل بیت (ع) می باشند. در این میان ارتباط میان قرآن و سجاد (ع)، آن چنان عمیق و وثیق است که می توان این دو را، دو وجه از یک حقیقت دانست. در این مقاله بر آنیم که بخش های مختلفی از سخنان ایشان را که به توصیف قرآن پرداخته است، مورد بررسی قرار دهیم.

واژه های کلیدی: امام سجاد (ع)، قرآن، روایات، اهل بیت (ع).

مقدمه

بی تردید قرآن کریم، کلام آسمانی و وحیانی است و اگر انسان بخواهد کلام خدا را بخواند و یا گوش دهد باید، تنها سراغ قرآن برود و از سوی دیگر تنها معجزه ماندگار الهی و

حجت خداوند به شمار می آید. بی گمان آشنایی و بهره مندی کامل و همه جانبه از این کتاب آسمانی در تمامی عرصه های زندگی نیازمند تفسیر و تبیین از سوی قرآن شناسان است. از این رو پیامبر اسلام (ص) که خود امین وحی و مفسر اصلی آن به شمار می آید هنگام عزم رحیل، در مناسبت های مختلف با بیانات گوناگون (از جمله حدیث ثقلین)، اهل بیت (ع) را هم عدل قرآن و به عنوان دو گوهر گران بها در میان امت مسلمان معرفی کرد. ارتباط میان عترت و قرآن دو سویه است، از طرفی قرآن اهل بیت را والاترین انسان ها معرفی می کند و از سویی آگاه ترین انسان ها به معارف و حقایق قرآن، اهل بیت (ع) می باشند. در این میان ارتباط قرآن و امام سجاد (ع) آن چنان عمیق است که می توان این دو را، دو وجه از یک حقیقت دانست.

با نگاهی به کلمات امام سجاد (ع) درباره قرآن، این حقیقت جلوه می نماید که ایشان تمام قرآن بود؛ زیرا عمل به قرآن در او کمال یافته است.

بدون تردید، حضرت امام علی بن الحسین (ع) زینت خداپرستان و سرور سجده کنندگان یکی از ستارگان پر فروغ تعلیم و تربیت ربانی است. صحیفه سجادیه که خود، دریاهایی از علوم و معارف الهی و انسان ساز، در قالب دعا و نیایش است، تنها لمحّه ای از پرتوهای ترکیب قدسی و خورشیدساز محمدی قرآنی است. نیایش زیبا و دریاگونه او در هنگام ختم قرآن با حجمی به ظاهر محدود، گنجینه ای است عظیم از علوم و حقایق قرآنی و حجت و برهانی است قوی، در معرفی قرآن، آورنده قرآن و عالمان و فرهیختگان شایسته و پایدار خانه وحی قرآنی.^۱

در این مقاله بر آنیم که بخش های مختلفی از دعای ختم قرآن ایشان را که به توصیف قرآن پرداخته است، مورد بررسی قرار دهیم.

قرآن، بزرگ جلوه نوری خداوند

حقیقت قرآن، همچون نوری تابناک است که قلوب مؤمنان را روشن می سازد. امام سجاد (ع) نیز، قرآن را همچون نوری معرفی کرده و در فراز اول این دعا می فرماید: «اللهم إنيك أعتنتني على ختم كتابك الذي أنزلته نورا؛ خداوندا! به درستی که تو مرا بر ختم کتابت یاری فرمودی، همان (کتابی) که آن را به عنوان نور نازل کردی».

اما این نورانیت، برای چه فردی است؟ امام در فراز سوم، در این رابطه می فرمایند:

«و جعلته نورا نهتدی من ظلم الضلالة و الجهالة باتباعه؛ و قرآن را نوری قرار دادی که ما با پیروی از آن، از تاریکی های گمراهی و نادانی روییم».

قرآن کریم نیز از خود با صفت نور یاد می کند و می فرماید:

«وأنزلنا إليك نورا مبینا» (نساء، ۱۷۴/۴)؛ و نوری روشن گر به سوی شما نازل کرده ایم.

امام سجاده^(ع) در مورد جاودانگی نور قرآن می فرماید:

«و نور هدی لا یطفأ عن الشاهدین برهانه؛ و آن را نور هدایتی قرار دادی که برهان و دلیل آن از شاهدان و گواهان خاموش نمی شود».

همچنین در هفتمین فراز از این دعای شریف می فرمایند:

«... و یستصبح بمصباحه، و لا یلتمس الهدی فی غیره؛ ... از نور چراغ قرآن، روشنی می افروزند و در غیر آن هدایت را نمی جویند».

کلام قرآن، هدایت گر بشریت

قرآن، کتاب انسان سازی است. کتابی برای هدایت انسان به سوی سعادت و کمال و کتابی که انسان فرو رفته در ظلمت ها را به نور، هدایت می کند.

امام سجاده^(ع) در فراز سوم می فرماید:

«... و علم نجاه لا یضل من أم قصد سبته، و لا تنال أیدی الهلکات من تعلق بعروة عصمته؛ ... و قرآن، نشانه نجاتی است که هر کس قصد راه و روش آن کند، گمراه نمی شود و هر که به دستاویز عصمت آن چنگ زد، دست هلاکت به او نمی رسد».

همچنین امام سجاده^(ع) در جای دیگری می فرماید:

«اللهم صلّ علی محمد و آله، و اجعلنا ممن یتعصم بحبله، و یاوی من المتشابهات إلی حرز معقله؛ خداوندا، بر محمد و خاندانش درود فرست و ما را از کسانی قرار ده که به ریسمان قرآن چنگ می زنند و از متشابهات به پناهگاه محکمش پناه می برند». (فراز هفتم)

امام زین العابدین^(ع) در جای دیگری می فرماید:

«... و نور هدی لا یطفأ عن الشاهدین برهانه... اللهم فکما جعلت قلوبنا له حمله... فصل علی محمد الخطیب به و علی آله الخزان له واجعلنا من یتعرف بانه من عندک، حتی لا یعارضنا الشک فی تصدیقه...؛ و آن را نور هدایتی قرار دادی که پرتوهایش از پیشاروی

نظاره گران، خاموش و بی فروغ نگردد... خداوندا! پس، همان گونه که قلب های ما آل محمد(ص) را حامل آن قرار دادی، پس بر همان خطیب یعنی خطاب شده و نیز خطاب کننده با قرآن و بر آل او، خزانه داران علوم جاودانه آن، درود فرست و ما را از کسانی قرار ده که (با داشتن دانش قرآن) اعتراف می کنند که آن (قرآن یا پیامبر) از جانب تو است، تا بدان پایه که در تصدیق او پذیرش حقانیت آن، هرگز گرفتار تردیدی نشویم...». (فراز سوم)

اگر در این کلام سراسر ژرف و آکنده از زیبایی که از سلاله خانه وحی قرآنی جوشیده است با دقت و تدبیر بنگریم، آن را رمز نزول قرآن، رمز بقای حقانیت و حجیت آن در تصدیق رسول و بالاخره رمز بقاء و جاودانگی قرآن در جنبه علم و هدایت خواهیم یافت.

بدیهی است که علم بدون عالم نمی شود، همان طور که در قرآن آمده است:
«وَأِنَّكَ لَلتَّقَى الْقُرْآنَ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ» (نمل، ۶/۲۷)؛ و به راستی این قرآن از سوی حکیمی دانا به تو القا می شود.

بنابراین حفظ، نگهداری و بقاء قرآن نیز باید به علم خدا باشد.
خداوند در قرآن می فرماید:

«وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ * إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ» (نجم، ۳۲/۵۳)؛ و پیامبر(ص) از هوای نفس سخن نمی گوید، آن (سخنان) جز وحی نیست که بر او الهام می شود.
قرآن بالاترین دلیل پیامبر(ص)، بر صدق ادعای او است. قرآن عظیم، نشأت گرفته از علم ذاتی حق جل جلاله می باشد.

در حدیث شریف نبوی نیز آمده است:

«... و هو الدلیل یدل علی خیر سبیل و هو کتاب فیه تفصیل و بیان و تحصیل و هو الفصل و لیس بالهزل و له ظهر و بطن، فظاهره حکم و باطنه علم، ظاهره انیق و باطنه عمیق... لا تحصی عجائبه و لا تبلی غرائب، فیه مصابیح الهدی و منار الحکمه و دلیل علی المعرفه لمن عرف الصفه...؟^۲ قرآن راهنمایی است که به بهترین راه رهبری می کند و کتابی است که تفصیل (علم و معرفت) و بیان (حقایق) و مایه تحصیل (علم و رشد و کمال) در آن است و آن (قرآن) سخن فصل (یعنی جدا کننده حقایق و یا حق از باطل) است و نه سخنی از روی شوخی، ظاهر و باطن دارد، ظاهرش حکم و درونش علم و دانش، برونش زیبا و با طراوت و درونش

ژرف، عجایب آن بی شمار و شگفتی هایش نافرسوذنی است. چراغ‌های هدایت و مشعل‌های فروزان حکمت در آن باشد و برای آن کس که صفت شناس (و با حقایق قرآنی) آشنا باشد، راهنمایی معرفت (درست) خواهد بود».

قرآن، برترین کلام و زیباترین گفتار

امام سجاد(ع) می‌فرماید:

«اللّٰهُمَّ... و جعلته مهیمنًا علی کلّ کتاب أنزلته، و فضلته علی کلّ حدیث قصصته؛ خداوند... قرآن را بر هر کتابی که نازل کرده‌ای، گواه قرار دادی و آن را بر هر سخنی که حکایت کرده‌ای، برتری دادی».

قرآن، کلام حق و جلوه علمی او می‌باشد و از این رو از همه کلام‌ها و سخن‌ها برتر است. خداوند در قرآن می‌فرماید:

«اللّٰهُ نَزَلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُّتَشَابِهًا» (زمر، ۲۳/۳۶)؛ خدا، قرآن را به بهترین سخن است فرو فرستاده است؛ کتابی که بخش‌هایی از آن شبیه یکدیگر است. این حقیقت والا، در کلامی زیبا از رسول گرامی (ص) بیان گردیده است: «فضل القرآن علی سائر الکلام کفضل الله علی خلقه»؛^۳ برتری قرآن بر دیگر سخن‌ها، همانند برتری خدا است بر آفریدگانش.

امام علی(ع) نیز، در این رابطه می‌فرماید: «قرآن بهترین حدیث است».^۴ در واقع قرآن، بهترین و زیبا ترین کلامی است که خداوند سبحان نازل فرموده است چه از نظر فصاحت و بلاغت و چه از نظر محتوای غنی و انسان‌سازی.^۵

قرآن، درمان دردها

قرآن می‌فرماید:

«ونزل من القرآن ما هو شفاء ورحمة للمؤمنین» (اسراء، ۸۲/۱۷)؛ ما فرو فرستادیم از قرآن، آن‌چه را که برای مؤمنان شفا و رحمت است».

اما، این‌که در چه زمان و برای چه فرد؟ امام زین العابدین(ع) در فراز سوم از دعای خویش این‌گونه بیان می‌دارد:

«و شفاء لمن أنصت بفهم التصديق إلى استماعه؛
قرآن شفا و درمان است برای کسی که فهمیدن آن را از روی تصدیق و باور خواسته و
برای شنیدنش خاموش گشته است».

امام در فراز هشتم نیز، این گونه می فرماید:
«اللهم... و اجعل القرآن وسيلة لنا إلى أشرف منازل الكرامة، و سلماً نعرج فيه إلى
محل السلامة، و سببا نجزي به النجاة في عرصة القيامة، و ذريعة نقدم بها على نعيم دار
المقامة؛ خداوندا...! قرآن را برای ما سبب رسیدن به شریف ترین منزل های کرامت و نردبانی
برای عروج مان به محل سلامت و دستاویز پاداش ما به صورت نجات در عرصه قیامت و
وسیله ای برای قدم نهادن ما بر نعمت سرای اقامت، قرار ده».

عظمت قرآن

امام زین العابدین(ع) از رسول اکرم(ص) نقل می کند که فرمود:
«من اعطاه الله القرآن فرأى ان احدا اعطى افضل مما اعطى فقد صغر عظيما و
عظم صغيرا؛ شخصی را که خداوند به او دانش قرآنی عطا نموده اگر تصورش
این باشد که کسی را بهتر از این عطای الهی داده اند، در حقیقت بزرگی را کوچک
شمرده و کوچکی را بزرگ دانسته است».

در فراز دیگری، امام سجاده(ع) عظمت قرآن را مورد توجه قرار داده و می فرماید:
«اللهم صل على محمد وآله، و احطط بالقرآن عنا ثقل الأوزار... و اقف بنا آثار الذين
قاموا لك به آناء الليل و أطراف النهار... و تففو بنا آثار الذين استضاؤوا بنوره».
خداوندا! بر محمد و خاندانش درود فرست و به (عظمت) قرآن، سنگینی گناهان را از
ما فرو ریز... و ما را در پی کسانی گردان که در ساعت های شب و اطراف روز، قرآن را
برای تو، به پا داشتند... و ما را در پی کسانی گردان که از نور آن، روشنی جستند». (فرازهیم)

قرآن، ترازوی عدالت

امام زین العابدین(ع) قرآن را معیاری از عدالت دانسته و می فرماید:
«... و میزان قسط لا يحيف عن الحق لسانه؛ ... قرآن، ترازوی عدلی است که زبانه اش
از راستی به بیراهه نمی رود».

در قرآن مجید نیز آیات فراوانی بر این نکته اشاره می کند :

«یا ایها الذین امنوا کونوا قوامین لله شهداء بالقسط ولا یجرمنکم شنئان قوم علی آلا تعدلوا اعدلو هو أقرب للتقوی و اتقوا الله ان الله خبیر بما تعملون» (مائده، ۸/۵)؛ ای کسانی که ایمان آورده اید، برای خدا قیام کنید و از روی عدالت گواهی دهید. دشمنی با جمعیتی، شما را به گناه و ترک عدالت نکشانند. عدالت ورزید که به پرهیزکاری نزدیک تر است و از معصیت خدا پرهیزید که خداوند از آنچه انجام می دهید با خبر است.

و خطاب به پیامبر اکرم (ص) می فرماید :

«قل ءامنتم بما أنزل الله من کتاب و أمرت لأعدل بینکم» (شوری، ۱۵/۴۲)؛ بگو به هر کتابی که خدا نازل کرده، ایمان آورده ام و مأمورم در میان شما عدالت کنم. و عدالت را مبنای تشکیل خانواده دانسته و می فرماید :

«فان خفتم الا تعدلوا فواحد» (نساء، ۳/۴)؛ پس، اگر بیم آن دارید که عدالت نکنید به یک همسر بسنده کنید.

و نیز مبنای روابط اقتصادی قلمداد شده و می فرماید :

«و اوفوا الکیل و المیزان بالقسط» (انعام، ۱۵۲/۶)؛ و حق پیمانان و وزن را به عدالت ادا کنید.

و همچنین، حل منازعات را بر اساس عدالت خواستار شده و می فرماید :

«فاصلحوا بینهما بالعدل و اقسطوا ان الله یحب المقسطین» (حجرات، ۹/۴۹)؛ در میان آن دو به عدالت صلح برقرار سازید و عدالت پیشه کنید که خداوند عدالت پیشگان را دوست دارد.

جایگاه نزول قرآن

امام سجاد (ع) در ارتباط با نزول قرآن بر قلب مبارک پیامبر (ص) می فرماید :

«... انزلته علی نبیک محمد صلواتک علیه و آله تنزیلا و جعلته نورا نهتدی من ظلم الضلاله و الجهاله باتباعه...؛ وحی است که بر پیامبرت حضرت محمد - که درود و رحمت تو بر او و خاندان او باد - فرستادی قرآن را نوری قرار دادی که با پیروی از آن از تاریکی گمراهی و نادانی به هدایت را یابیم».

محل تجلی و استقرار نوری و نگهداری حقیقت علمی قرآن، سینه گشاده و پاک پیامبر برگزیده و ستوده خدا است .

امام زین العابدین(ع) در جای دیگری می فرماید :

«...و کتابا فصلته لعبادک تفصیلا ، و وحیا أنزلته علی نبیک محمد صلواتک علیه و آله تنزیلا ؛ ... و کتابی که برای بندگان با تفصیل بیان نمودی و وحیی که بر پیامبرت محمد - که درودهای تو بر او و خاندانش باد - به تدریج نازل فرمودی» .

خداوند نیز ، در قرآن کریم می فرماید :

«وإنه لتنزیل رب العالمین» (شعراء، ۱۹۲/۲۶) ؛ و به راستی آن نازل شده پروردگار جهانیان

است .

توجه به علوم نهفته در قرآن

قرآن ، کلام خداست و حقیقت آن ، نشأت گرفته از ذات مقدس خداوند و به علم ذاتی اوست .^۷

فراز پنجم از دعای امام به این موضوع اشاره دارد :

«اللهم إنيك أنزلته علی نبیک محمد صلی الله علیه و آله مجملا ، و ألهمته علم عجائبه مکملا ، و ورثتنا علمه مفسرا ، و فضلنا علی من جهل علمه ، و قویتنا علیه لترفعنا فوق من لم یطق حملة ؛ خداوندا! همانا تو قرآن را بر پیامبرت محمد - که درود خدا بر او و خاندانش باد - بدون تفصیل و شرح نازل کردی و علم به شگفتی هایش را به صورت کامل ، به او الهام کردی و علم آن را تفسیرشده ، به ما ارث دادی و ما را بر کسی که به علم آن نادان بود ، برتری بخشیدی و ما را بر (دریافت) آن قوت دادی ، تا بدین سبب بر کسی که طاقت تحمل آن را نداشت ، رفعت بخشی» .

و یا در فراز دوم می فرماید :

«و فرقانا فرقت به بین حلالک و حرامک ، و قرآنا أعربت به عن شرائع أحکامک ؛ و (آن را) جداکننده ای (قرار دادی) که به وسیله آن بین حلال و حرمت جدا کردی . و قرآنی که با آن راه های احکامات را روشن ساختی» .

بنا به تعبیر امیرالمؤمنین(ع) قرآن تجلی خداست . بنابراین آثار علم و قدرت حق در آن

نمایان است :

«فتجلی لهم سبحانه فی کتابه من غیر آن یكونوا رأوه بما أراهم من قدرته...^۸ پس خداوند سبحان، برای آنان در کتاب خودش تجلی فرموده است، بدون اینکه آنها (با چشم سر) او را بتوانند دید، به آن چه از قدرت خود به آنها (در این کتاب عظیم) نمایانده است».

ضرورت تفکر در قرآن

زهری می گوید: شنیدم از امام علی بن الحسین (ع) که می فرمود:
«آیات القرآن خزائن فكلما فتحت خزانه ینبغی لک ان تنظر ما فیها؛ آیات قرآن گنجینه ای نهفته است، پس هر زمان که در گنجینه گشوده شود، شایسته است که به آن چه در آن است، نظر کنی».^۹

قرآن، کتاب زندگی و سرشار از نکات بدیع است. از این رو تفکر و تدبیر در آیات آن بسیار مورد توجه قرار گرفته است.

امام سجاد (ع) در این رابطه می فرماید:

«... و لما طوت الغفلة عننا من تصفح الاعتبار ناشرًا، حتی توصل إلى قلوبنا فهم عجائبه، و زواجر أمثاله التي ضعفت الجبال الرواسی علی صلابتها عن احتماله؛ ... و قرآن را ناشر پندهایی که غفلت از دید ما می پوشاند، قرار ده. تا درک شگفتی های آن و مثل های بازدارنده اش را که کوه های استوار با محکمیشان از تحمل آن ناتوانند، به دل های ما برسانی» . (فراز دهم)

همچنین در فراز دیگری می فرماید:

«فجعلنا ممّن یرعاه حقّ رعایته، و یدین لک باعتقاد التّسلیم لمحکم آیاته، و یفزع إلى الإقرار بمتشابهه، و موضحات بیّناته؛ پس، ما را از کسانی قرار ده که آن را آن چنان که باید رعایت می کنند و با اعتقاد و تسلیم در برابر آیات محکم آن، دین داری می کنند و خود را در پناه اقرار به (آیات) متشابه و دلایل روشنش قرار می دهند» . (فراز چهارم)

انس با قرآن

زهری می گوید: امام سجاده^(ع) می فرمود:

«لومات من بین المشرق و المغرب لما استوحشت بعد ان يكون القرآن معی؛ ۱۰ اگر تمام افرادی که بین مشرق و مغرب هستند، بمیرند، چون قرآن با من است، هراس و وحشتی به دل راه نخواهم داد».

ایشان در فرازهای مختلفی به مونس بودن قرآن اشاره کرده و می فرماید:

«اللهم فکما جعلت قلوبنا له حملة، و عرفتنا برحمتک شرفه و فضله، فصل علی محمد الخطیب به، و علی آله الخزان له، و اجعلنا ممن یعترف بأنه من عندک حتی لا یعارضنا الشک فی تصدیقه، و لا یختلجنا الزیغ عن قصد طریقته؛ خداوندا! پس، همچنان که دل های ما را حامل قرآن قرار دادی، و به رحمت خود شرافت و فضیلت آن را به ما آموختی، پس بر محمد که با آن سخن راند و بر خاندانش، گنجینه داران آن، درود فرست. ما را از کسانی قرار ده که اعتراف می کنند به اینکه؛ قرآن از جانب توست. تا شکی جلودار تصدیق ما نشود و انحرافی ما را از راه راستش جدا نسازد». (فراز ششم)

ایشان در فراز دیگری می فرماید:

«اللهم صل علی محمد و آله، و اجعل القرآن لنا فی ظلم اللیالی مونساً، و من نزغات الشیطان و خطرات الوسوس حارساً، و لأقدامنا عن نقلها إلى المعاصی حابساً، و لألستنا عن الخوض فی الباطل من غیر ما آفة مخرساً، و لجوارحنا عن اقرار الآثام زاجراً؛ خداوندا! بر محمد و خاندانش درود فرست و قرآن را مونس ما در تاریکی های شب و نگهبان ما از وسوسه های شیطان و از اندیشه های بد، و نگهدار گام های ما از حرکت به سوی گناهان، و بندآورنده زبان هایمان از فرورفتن در باطل، بی آن که از بیماری باشد، و مانع برای اندام های ما از انجام گناهان قرار ده». (فراز دهم)

ضرورت تلاوت زیبای قرآن

امام سجاده^(ع) بر اهمیت تلاوت درست قرآن و اجرای وظایف، در مقابل آن تأکید کرده و در فراز ششم می فرماید:

«اللهم فإذ أفدتنا المعونة علی تلاوته، و سهلت جواسی ألسنتنا بحسن عبارته، فاجعلنا

ممن یرعاه حق رعایتیه؛ خداوندا، پس هنگامی که ما را بر تلاوتش یاری نمودی و زبان های خشن ما را به نیکویی عبارتش نرم کردی، پس ما را از کسانی قرار ده که آن را آنچنان که باید رعایت می کنند».

تلاوت قرآن باید به گونه ای باشد که توجه عمیق به آیات قرآنی را در پی داشته باشد. امام زین العابدین(ع) در این زمینه نیز می فرماید:

«...اجعل هیتتی فی وعیدک، و حذری من إعدارک و إنذارک، و رهبتی عند تلاوة آیاتک؛...هراس مرا در تهدیدهایت، و بیم مرا از مهلت دادن ها و ترساند نهایت، و هول مرا هنگام تلاوت آیات خود، قرار ده».^{۱۱}

خداوند در قرآن کریم می فرماید:

«ورتل القرآن ترتیلاً» (مزل، ۴/۷۳)؛ قرآن را شمرده و با تامل بخوان.

در این جهت امام زین العابدین(ع) نیز، اسوه است. نوفلی می گوید:

نزد امام موسی بن جعفر(ع) از صدا و صوت یاد نمودم. حضرت فرمود: به هنگام قرائت قرآن توسط علی بن الحسین(ع) چه بسا، فردی از آن جا عبور می کرد و از صدای خوش او مدهوش می گشت و اگر امام از حسن واقعی آن، چیزی را آشکار می نمود، مردم تحمل و تاب زیبایی آن را نداشتند.

نوفلی می گوید: به آن حضرت گفتم مگر پیامبر(ص) با مردم نماز نمی گزارد و صدای خویش را به هنگام تلاوت قرآن بلند نمی کرد؟ حضرت فرمود: پیامبر(ص) به قدر توان مردم با اقتداکنندگان خود برخورد می کرد.^{۱۲}

در حدیثی دیگر امام صادق(ع) می فرماید:

«کان علی ابن الحسین صلوات الله علیه احسن الناس صوتا بالقرآن و کان السقاؤون یمرون فیقفون ببابه یسمعون قرائته و کان ابو جعفر(ع) احسن الناس صوتا؛ علی بن الحسین(ع) خوش صداترین افراد در خواندن قرآن بود. افراد سقا همواره به هنگام عبور، بر در خانه اش می ایستادند و به قرائت او گوش می دادند و ابو جعفر امام باقر(ع) نیز، نیکوترین صدا را در خواندن قرآن داشت».^{۱۳}

امام صادق(ع) در تفسیری از ترتیل، می فرماید:

«آن است که در آن درنگ کنی و صدای خویش را زیبا سازی».^{۱۴}

امیر مؤمنان^(ع) نیز در تفسیر این آیه فرموده است :
 «یعنی آن را آشکار بخوانید و همانند شعر با سرعت و مانند رمالان کند نخوانید». ۱۵
 در حدیثی از پیامبر اکرم^(ص) آمده است که فرمود :
 «لکل شیء حلیه و حلیة القرآن الصوت الحسن؛ برای هرچیز زینت و زیوری است و
 زیور قرآن، صدای نیکوست». ۱۶

نیکو قرائت کردن قرآن، یکی از اسباب فهم معانی و باعث تدبیر و اندیشه در آیات
 قرآن است و با تلاوت نیکوی آن است که فواید آن، ظاهر و از قصه های آن عبرت و منفعت
 حاصل می شود. البته قرآن زمانی پربارترین قصه ها و گفته ها است که حق تلاوت، شایسته
 و سزاوار ادا شود. ۱۷

مقدار تلاوت قرآن

پیامبر اکرم^(ص) در اولین آیاتی که بر وی نازل شد، مأمور قرائت آیات الهی شد و در
 دستور دیگری، خداوند به پیامبر اکرم^(ص) و مؤمنان می فرماید :
 «فاقرؤوا ما تیسر من القرآن» (مزمّل، ۲۰/۷۳)؛ آن چه برای شما میسر است، قرآن بخوانید». .
 زهری می گوید: از امام زین العابدین^(ع) پرسیدم :
 کدام عمل با فضیلت تر است؟ حضرت فرمود: وارد شونده ای که دوباره حرکت
 می کند. پرسیدم: وارد شونده حرکت کننده؟ فرمود: شروع قرآن و ختم آن، با قرائت اول آن
 و پایان رسیدن آن دوباره شروع کند (همانند مسافری که با رسیدن به یک محل، در بین راه
 دوباره از آن جا حرکت می کند و به مسیر خود ادامه می دهد). ۱۸

قرآن و مردمان آخر الزمان

از امام سجاده^(ع) درباره توحید سؤال شد، فرمود :
 «خداوند می دانست که در آخر الزمان مردمانی می آیند که زیاد اندیشه می کنند، بدین
 جهت خداوند سوره توحید و آیات سوره حدید تا «علیم بذات الصدور» را نازل نمود. پس
 هرکس خارج از این محدوده را قصد کند، هلاک خواهد گشت». ۱۹

نتیجه گیری

قرآن، کتاب وحی آسمانی است که به مدت ۲۳ سال به وسیله امین وحی بر قلب مبارک پیامبر گرامی فرود آمد و او از طریق تلاوت و قرائت، مردم را با آن آشنا ساخته است. قرآن، به عنوان برترین کلام خدا، بر اساس محتوای علم خود، از علم بی پایان الهی نشأت گرفته و معتبرترین منبع معارف اسلام و معجزه جاویدان رسول گرامی و تنها کتاب آسمانی است که از تحریف مصون مانده است و بشر از آوردن حتی سوره ای کوچک مانند آن عاجز است. در سخنان امام سجاده^(ع) نیز، جلوه های مختلفی از این کتاب آسمانی بیان گردیده است.

-
۱. توضیح دعای چهل و دوم صحیفه سجاده به با نگاهی به کمال علمی قرآن، احمد رضا غایی، مجله سفینه، ۵۸/۶.
 ۲. همان، به نقل از مولی محسن فیض کاشانی، ۱.
 ۳. بحار الانوار، محمد باقر مجلسی، ۹۲.
 ۴. شرح نهج البلاغه، عبد الحمید بن هبته الله ابن ابی الحدید معتزلی، ۷ و ۸/۱۵۳.
 ۵. تفسیر موضوعی قرآن، قرآن در قرآن، عبد الله جوادی آملی، ۲۳/۱.
 ۶. اصول کافی، ۶۰۵/۲.
 ۷. حجه القرآن (تقریرات درس میرزا، محمود بن غلامرضا المشهدی)، میرزا محمد مهدی اصفهانی ۲۹-۲۵.
 ۸. سید رضی، نهج البلاغه، خطبه ۱۴۵.
 ۹. اصول کافی، ۶۰۹/۲.
 ۱۰. اصول الکافی، باب فضل القرآن، ح ۱۳.
 ۱۱. صحیفه سجاده، ۱۲۲/۴۷.
 ۱۲. اصول کافی، ۶۱۵/۲.
 ۱۳. همان، ح ۱۱.
 ۱۴. تفسیر صافی، ۴۵/۱.
 ۱۵. امام علی^(ع) از نگاه قرآن، محمد رحمانی، مجله بینات، شماره ۴/۱۵۱، به نقل از خوئی، شرح نهج البلاغه، ۷/۸.
 ۱۶. اصول کافی ۶۱۵/۲.
 ۱۷. شرح نهج البلاغه، ابن میثم بحرانی، ۳، ترجمه قربانعلی محمدی مقدم، علی اصغر نوایی، یحیی زاده، عبدالعلی صاحبی، محمد سروری مجد.
 ۱۸. اصول کافی، باب فضل حامل القرآن، ح ۷.
 ۱۹. تفسیر صافی، ۸۶۶/۲.